

Monica Braw: Japansk politik – en värld av krav

En japansk politiker får aldrig ha hål på strumporna. Hur skulle det ser ut när han stiger in hos väljare eller på exklusiva geishaetablissemang, tar av sig skorna och slår sig ner på stråmattorna?

Det finns många lömska fällor som kan få en japansk politiker på fall. Som mycket i Japan är det ofta inte fråga om klart utsagda regler. Ibland går det, ibland inte. Somliga tycker si, andra så. Rätt vad det är blir det som varit rätt otroligt fel.

Ta Sosuke Uno, premiärminister på 80-talet. En mycket kort tid, ska det tilläggas. Hans geisha blev hans fall. Förolämpad framträdde hon i pressen med anklagelsen att Uno var ”snål och okänslig” och därför enligt hennes förmenande inte var lämplig att leda Japan. Frågan är dock om det verkligen var därför han fick gå. Kanske var istället den verkliga orsaken hans dåliga omdöme i valet av geisha. I deras hederskodex ingår nämligen att obrottsligt tiga om sina klienter. ”Klant” var en politikerkollegas omdöme – om Uno. Att han hade en geisha ifrågasattes däremot inte.

En japansk politiker får heller inte gömma guldtackor under golvet. Det blev helt klarlagt under en av de enorma mutskandaler som avslöjades under slutet av 1900-talet. Lockheed, Recruit, Sagawa Kyubin: det handlade om miljardtals kronor å ena sidan och politiker, tjänstemän, näringsliv och yakuza, maffian, å den andra. Somliga blev dömda till fängelse, andra fick avgå, många gjorde det enda rätta och sa mizukara – ”mitt personliga ansvar”. Toppen (botten) nåddes dock av den mest erfarne, äldste politiske räven av alla, Shin Kanemaru. Han hade inte bara gömt värdepapper över hela Tokyo utan även ett hundratal (!) kilo guld.

Då erbjöd sig hans adept, även han inflytelserik konservativ politiker, Ichiro Ozawa att göra det som annars hade varit en underlåtenhetssynd: att avgå. Varför? För att inte ha skyddat Kanemaru väl nog.

En japansk politiker ska helst inte tala klarspråk. Om den erfarne Noboru Takeshita brukade sägas att han ”använde enkla ord med dunkel innebörd”. Det var inte nödvändigtvis ett negativt omdöme.

Ny politik är inte bra – bland politiker. Det fick Morohiro Hosokawa erfara. Han klarade sig bara 8 månader som premiärminister 1993-94. Hans förfäder störtade ett shogunat på 1300-talet och han upprätthåller 18 generationers samurajheder. När han fick bilda regering och det konservativa LDP uteslöts för första gången på många decennier väcktes väljarnas förhoppningar om ett nytt politiskt landskap. Men när han avgick eftersom en underordnad anklagades för att ha tagit mutor kritiserades han av kolleger för att ha varit okunnig om politiska realiteter.

Väljarna är inte oväsentliga i politiska sammanhang. Det framhålls ibland att orsaken till att politiker tar tiotals miljoner i mutor är att de i valtider måste ha kuvert med sedlar att dela ut. Det anses vara skillnad på att ta mutor för att kunna vinna ett val och att ta emot dem för egen vinnings skull. Lockheed, där den starke mannen Kakuei Tanaka dömdes, var en ”politisk” skandal. Han förblev okej för många. Shin Kanemaru föll i en ”moralisk” skandal. Han var inte okej.

Kakuei Tanaka sa en gång till mig att det en politiker framför allt måste ha är hjärta. Det vann han massor med röster på, flest som dömd.

Grundregeln att en japansk politiker inte får vara excentrisk bröt Junichiro Koizumi mot med råge: långhårig, ogift, Elvisälskare, öppet självsäker och påstridig. Han var ovanligt hänsynslös i det politiska spelet. Då blev utseendet överraskande nog en pluspoäng.

Men jag tror inte han gick så långt att han hade hål på strumporna.

Monica Braw

(publicerad i Neo 2007)